

Når er nok, nok? Hvordan ta gode beslutninger?

**Ellinor
Haukland**

12.30-13.00

Når er nok, nok?

Ellinor Haukland
Avdelingsoverlege
Avdeling for Kreft og lindrende behandling

Bakgrunn

Erkjennelse av at vi overbehandler kreftpasienter i livets slutfase.

Internasjonalt anbefaling å avstå fra kreftrettet behandling de siste 30 dager av livet.

Beslutninger om å behandle, ikke behandle er vanskelig!

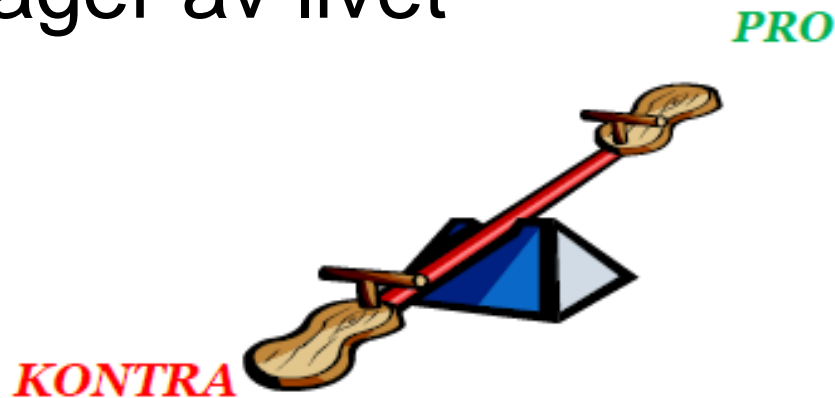
- Emosjonelt
- Faglig og etisk krevende
- Basert på pasientens ønsker og holdninger
- Mangelfull informasjon tilstand/prognose
- Mangelfull dokumentasjon om effekt av behandling
- Mangel på kompetanse hos legen

Overbehandling

Synonymer; nytteløs, hensiktsløs eller meningsløs behandling

Avstå fra kreftrrettet behandling
siste 30 dager av livet

The background is a classic marbled paper pattern, featuring a mix of blue, green, and brown tones with intricate, vein-like patterns. A dark grey, torn paper strip is layered over the bottom portion of the image, creating a jagged, irregular edge.

Doktor,
hvor lenge har jeg igjen å leve?

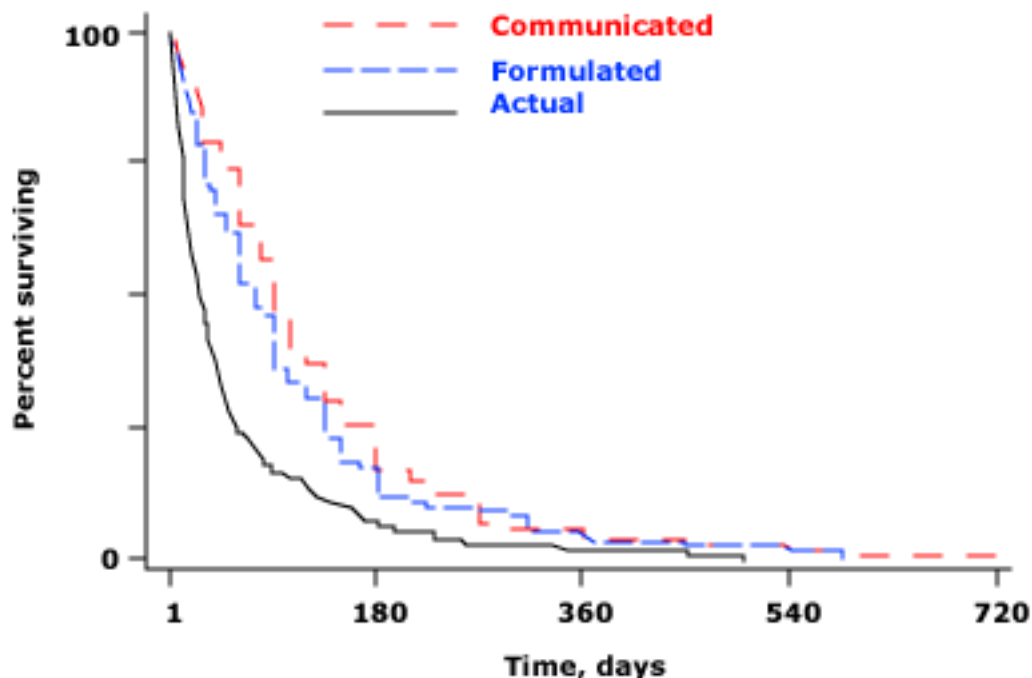
Og legen svarer ....

- 1/3 gir ett «sant» svar
- 2/3 unngår å gi et svar eller forteller noe som er mere optimistisk enn de egentlig tror
  - Jeg har ingen krystallkule.....
  - Det vet bare vår Herre...
- Gjetter basert på magefølelsen
- Benytter statistikk (median overlevelse)

Optimism in survival estimates given to cancer patients

The median survival physicians would communicate to patients was 90 days, the median formulated survival was 75 days, and the median observed survival was 24 days.

Data from Lamont, EB, Christakis, NA, Ann Intern Med 2001; 134:1096.

Legens subjektive vurdering

- Optimistiske leger
  - Faktisk overlevelse x 3-5
  - Som ikke forteller "hele sannheten"
- Onkologer vs. andre leger
- Behandlende lege vs. uavhengig lege
- Eldre vs. yngre leger
- Bedre korrelasjon ved overlevelse <4. uker
- Ingen korrelasjon ved overlevelse > 6 mnd

Overraskelses spørsmålet

« Vil jeg bli overrasket om denne pasienten døde i løpet av 1 måned? »

*Nøyaktighet 74,8 %

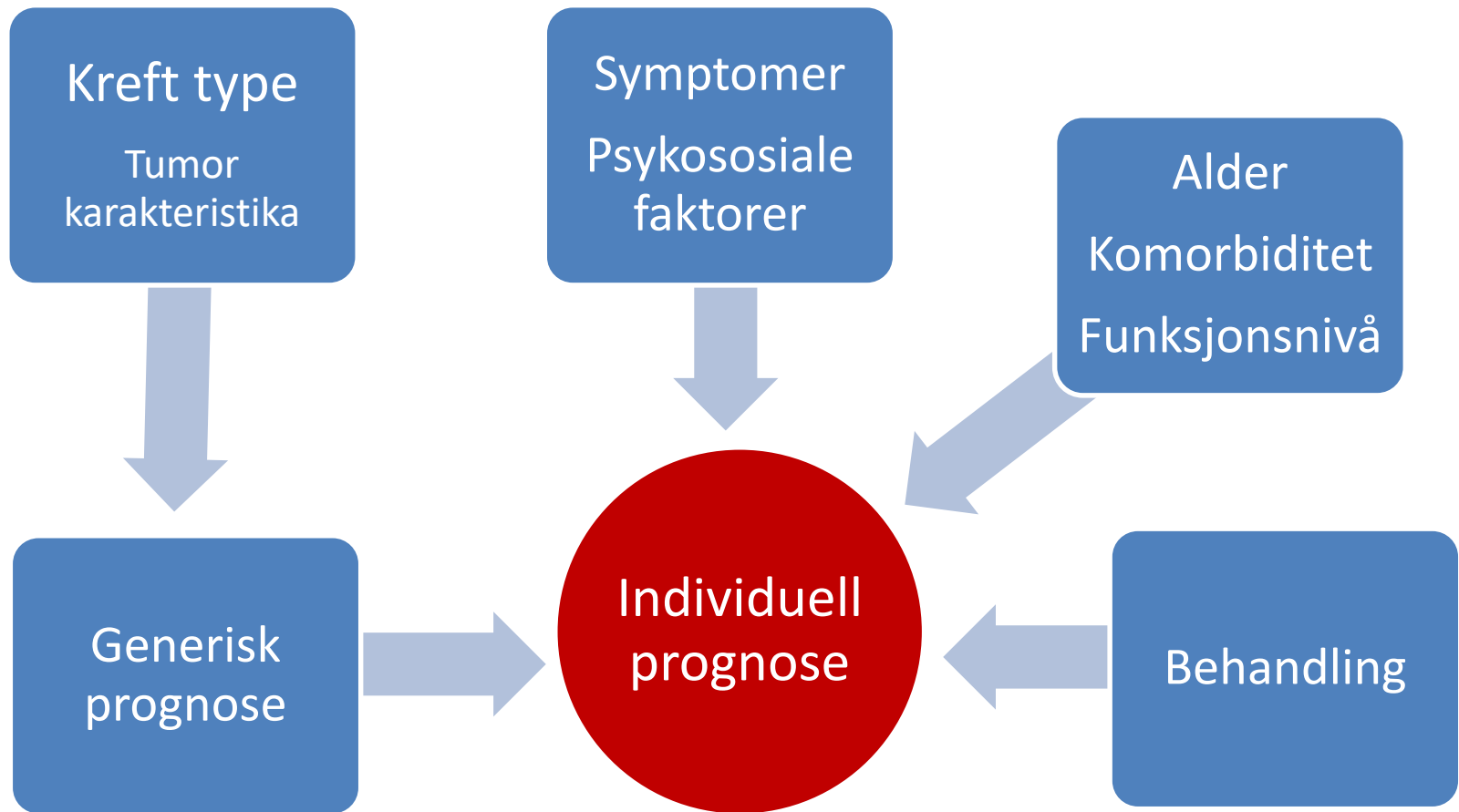

NORDLANDSSYKEHUSET

Subjektive vurderinger

- Legens vurdering er viktig, selv om den er basert på magefølelse og klinisk erfaring!
  - Spesielt hvis vi benytter denne sammen med andre objektive vurderinger.
  - Legens subjektive vurdering har en signifikant betydning når benyttet sammen med andre objektive faktorer.

Objektive faktorer

Tumor avhengige

- Utgangspunkt
- Størrelse
- Grade
- Metastase steder
- Tumor markører
- Tumor biologi
- Sykdomsfrie intervaller

Pasient avhengige faktorer

- Alder/kjønn
- Sosial status, gift
- Psykisk status
- Ko-morbiditet (Charltons Komorbiditets indeks)
- Funksjons status
- Symptomer

Funksjonsnivå

Mål på pasientens funksjonsnivå i hverdagen

- ECOG
- Karnofsky status

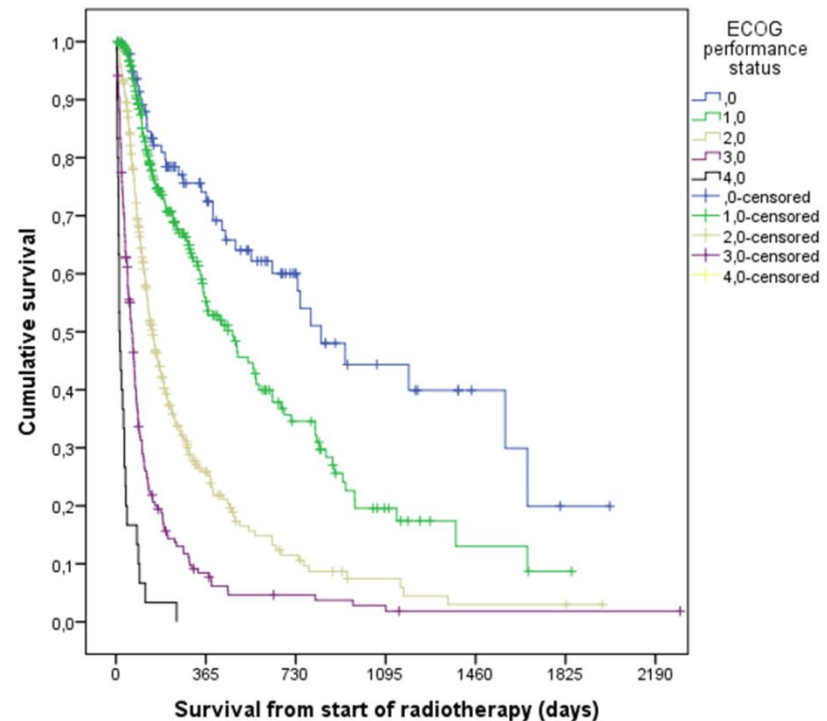

"IT DOESN'T LOOK GOOD, BOB!"

Funksjonsnivå

- Flere studier viser signifikant sammenheng mellom funksjonsnivå og overlevelse.
- ECOG status 3 viser overlevelse på under 8 uker hos palliative pasienter.

PS4: median 14 dager

PS3: median 64 dager

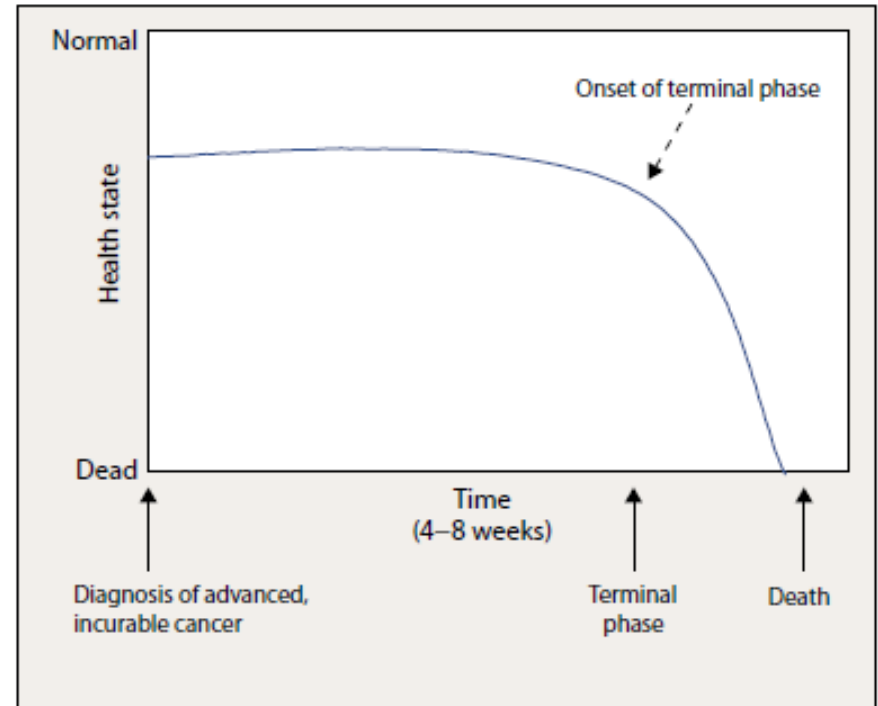
30 DM 73% og 30%

NORDLANDSSYKEHUSET

Vurdering ECOG

- Høy score, predikerer dårlig prognose
- Lav score, predikerer ikke god prognose
- Hvem utfører funksjonsvurderingen?
  - Legen
  - Sykepleier
  - Pasient
  - Pårørende

Figure 2 Typical "Death Trajectory" of Patients With Advanced Cancer

Adapted from Lunney et al¹³

Symptomer

- 22 studier har undersøkt om 100 forskjellige symptomer kan ha prognostisk betydning.
- Signifikante symptomer
  - Vekttap (anorexia)
  - Dyspne
  - Dysfagi
  - Xerostomia (munntørrhet)
  - Redusert kognitiv funksjon

Symptomer og prognose

- Godt supplement til funksjonsvurdering.
  - Jo høyere PS score, jo mer prognostisk betydning har symptomene .

Eksempel:

ECOG 2 + 0/5 symptomer = median overlevelse 6 mnd,
10 % sjanse leve 1,5 år

ECOG 2 + 5/5 symptomer = median overlevelse 2 mnd,
10% sjanse leve 9 mnd

Biologiske parameter

- Laboratorie prøver med prognostisk betydning
    - Høy CRP
    - Lav Albumin
- Glasgow Prognostic Score
- Leukocytose
  - Lymfocytopeni
  - Høy B12
  - Høy bilirubin

Behandling

- Type behandling
  - Kjemoterapi
  - Immunterapi
  - Strålebehandling
  - Operasjon
- Respons behandling
- Bivirkninger

“Don't worry. We still have a few more treatment options available.”

Forventet effekt av behandling

- Effekt er avhengig av mange faktorer
- Flere studier har vist at for pasienter med overlevelse under 6 mnd, er det liten dokumentasjon for at cellegift behandling gir økt overlevelse.
  - Kan likevel gi god symptomlindring

Kommunikasjon

Dersom kommunikasjon og prosessen er god, vil trolig spørsmål om hvem som skal bestemme være av mindre betydning

- Mangel på tid og rom
- Manglende erfaring og trygghet
- Lettere når man kjenner pasienten
- Egne skjema for å få frem pasientens ønsker

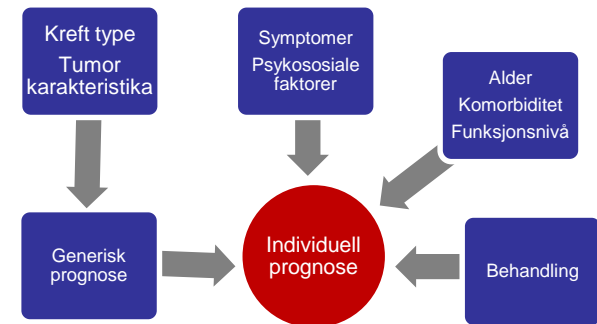
Kommunikasjon

- **Forventninger**
  - til helsevesenet, legen
- **Forhåndsønsker**
  - ønske om å leve lengst mulig. Best mulig?
- **Pårørende**
  - pasienten eller pårørendes ønsker?
- **Fornyset vurdering**
  - ved endring av beslutningsgrunnlaget
  - ved stor usikkerhet og uenighet

Hvordan lage gode beslutningsprosesser

- Fagkunnskap hos legen
- Organisatorisk
  - Tid, kontinuitet
- Tverrfaglige vurderinger
  - Både sykehus og kommune
- Kommunikasjon
  - 4 gode vaner, den vanskelige samtalen
- Kulturelt og etisk forankret
  - Avdeling og individ nivå

Konklusjon

Å vurdere om når nok, er nok
er vanskelig – men viktig!

Dette må læres.

Å skape gode beslutningsprosesser er et
system ansvar like mye som det er legens
ansvar.

Takk for oppmerksomheten!

Kilder

- Paul Glare, «Clinical predictors of Survival in Advanced Cancer». Supportive oncology, vol 3, nr 5. October 2005.
- Mackillops WJ. «The importance of prognostication in cancer medicine» Prognostic factors in advances cancer, 2nd ed. New-York 2001:3-14.
- Schapira et al. «Doc, how much time do I have?» J Clin Oncol 2003;21 8S-11S.
- Reuben DB et al. «Clinical symptoms and length of survival among 1008 terminally ill cancer patients». Arch Intern med 1988; 148:1586
- Lau F et al. «Use of palliativ performance scale from a survival perspective. J Pain Symtom Management 1999 18:2
- Performance Scales: Karnofsky and ECOG Scores. European Society for Medical Oncology.
- Chow et al. «Predictive model for survival in patients with advanced cancer». J Clin Oncol. Dec 2008 vol 26 nr 36:5863-5869.
- Numico et al. 2011. Support Care cancer 19:1823-1830
- Mack et al. 2012. J.Clin Oncol 30:4387-4395
- Hannisdal, Brattland, Tausjø. «Unexpected deaths in cancer patients. 2010
- Rapport fra Kunnskapssenteret nr 18-2014 «Livets slutfase – om å finne passende behandlingsnivå og behandlingsintensitet for alvorlig syke og døende».

